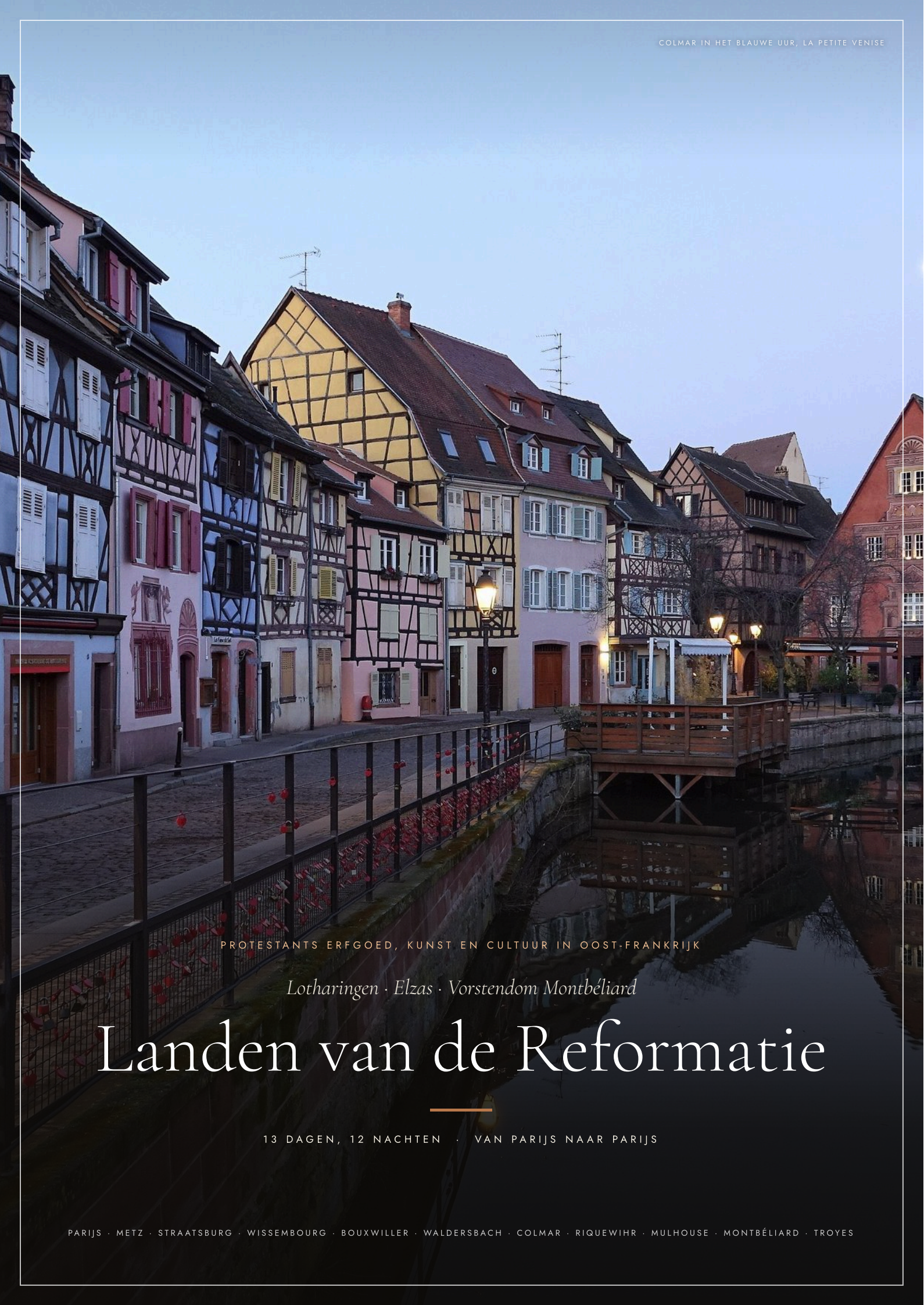


COLMAR IN HET BLAUWE UUR, LA PETITE VENISE

PROTESTANTS ERFGOED, KUNST EN CULTUUR IN OOST-FRANKRIJK

Lotharingen · Elzas · Vorstendom Montbéliard

Landen van de Reformatie

13 DAGEN, 12 NACHTEN · VAN PARIJS NAAR PARIJS

PARIJS · METZ · STRAATSBURG · WISSEMBOURG · BOUXWILLER · WALDERSBACH · COLMAR · RIQUEWIHR · MULHOUSE · MONTBÉLIARD · TROYES

Wat het geloof bouwde: *steden, scholen en muziek*

Dertien dagen tussen Moezel en Rijn, door landschappen waar de Reformatie haar sporen naliet in steen, in muziek en in het dagelijks leven.



STRAATSBURG, DE PONTS COUVERTS EN DE BARRAGE VAUBAN

Eeuwenlang was Oost-Frankrijk een mozaïek van **vrije rijkssteden**, kerkelijke vorstendommen, graafschappen en hertogdommen, waarvan vele buiten het Franse koninkrijk lagen. Toen de reformatorische ideeën in de jaren 1520 aankwamen, antwoordde elk gebied op zijn eigen manier: Straatsburg en Mulhouse kozen voor de Reformatie bij besluit van de stadsraad, lutherse vorsten voerden haar in in Bouxwiller, Riquewihr en Montbéliard, en Metz bleef een stad waar tegenstellingen naast elkaar bestonden.

Deze reis vertelt niet opnieuw het verhaal van de godsdienstoorlogen. Zij volgt wat de Reformatie **heeft opgebouwd**: kerken met grootse orgels, Latijnse scholen en gymnasia, een predikant die van arme bergdorpen een voorbeeld van onderwijs maakte, en ondernemersfamilies die half Europa van bedrukte stoffen voorzagen.

Tegelijk voert zij u door enkele van de mooiste landschappen en steden van Frankrijk: de **vakwerkdorpen** langs de Elzasser wijnroute, de grachten van Colmar, gotische beeldhouwkunst, het **Isenheimer altaar** en riesling, geproefd bij de wijnboer zelf. Zorgvuldig gekozen hotels, een privé-touringcar van de eerste tot de laatste dag en een rustig tempo geven u de tijd om echt te kijken.

Zes hoofdstukken, *één landschap vol geloof*

Elke streek voegt een hoofdstuk toe; de volgorde van de reis is zelf een deel van het verhaal.


METZ, DE TEMPLE NEUF AAN DE MOEZEL

Hoofdstuk I
Een land van tegenstellingen

PARIJS · METZ

Een vrije rijksstad tussen koninkrijk en keizerrijk, waar katholieke en gereformeerde tradities naast elkaar leefden.

Hoofdstuk II
Een stad kiest voor de Reformatie

STRAATSBURG

Bucer, Calvijn en Katharina Zell: de stad van de drukkers wordt de hoofdstad van de Reformatie aan de Boven-Rijn.


HET SILBERMANN-ORGEL VAN DE SAINT-THOMASK...


HET ROOSVENSTER VAN WISSEMBOURG

Hoofdstuk III
Protestantse instellingen opbouwen

WISSEMBOURG · BOUXWILLER

Kerken, scholen en vorstelijke residenties: de Reformatie buiten de grote steden.


COLMAR, HET ISENHEIMER ALTAAR

Hoofdstuk IV
Geloof in onderwijs en kunst

WALDERSBACH · COLMAR

Een predikant die een heel dal leerde lezen, en een altaarstuk geschilderd aan de vooravond van de Reformatie.


RIQUEWIHR, DE DOLDERTOREN BIJ NACHT

Hoofdstuk V
Cultureel en maatschappelijk erfgoed

RIQUEWIHR · MULHOUSE

De wijngaarden van Württemberg, een gereformeerde stadsrepubliek en de families van de bedrukte stoffen.


MONTBÉLIARD, HET KASTEEL VAN DE HERTOGEN

Hoofdstuk VI
Een vorstendom dat luthers bleef

MONTBÉLIARD · TROYES

Vier eeuwen onder de hertogen van Württemberg, een Franstalige lutherse identiteit, en in Troyes begint de terugreis.



Het Silbermann-orgel van de Saint-Matthieu in Colmar
JOHANN ANDREAS SILBERMANN, 1755

DRIE EEUWEN IN ACHT JAARTALLEN

Van het Isenheimer altaar tot het besluit van Mulhouse

Hoe ontving een mozaïek van steden en vorstendommen de Reformatie?

1516 — HET ISENHEIMER ALTAAR

Grünewald en Nicolaus van Hagenau voltooien het altaar voor het hospitaal van de antonieten in Isenheim.

1529 — STRAATSBURG SCHAFT DE MIS AF

Na jaren van prediking door Bucer, Capito en Zell kiest de stadsraad voor de Reformatie.

1538 — STURM EN CALVIJN

Johannes Sturm opent zijn gymnasium en Calvijn komt de Franse vluchtelingen dienen.

1575 — COLMAR WORDT PROTESTANTS

De rijksstad stelt de voormalige franciscanenkerk Saint-Matthieu open voor de protestantse eredienst.

1601 — DE KERK VAN MONTBÉLIARD

Heinrich Schickhardt begint met de bouw van de Saint-Martinkerk, die in 1607 gereedkomt.

1685 — DE UITZONDERING VAN DE ELZAS

Lodewijk XIV herroept het Edict van Nantes, maar de Elzas behoudt zijn lutherse en gereformeerde kerken.

1767 — OBERLIN IN DE BAN DE LA ROCHE

Een jonge predikant komt naar Waldersbach en dient het dal negenenvijftig jaar lang.

1798 — MULHOUSE WORDT FRANS

De gereformeerde stadsrepubliek, sinds 1515 verbonden met het Zwitserse Eedgenootschap, besluit zich bij Frankrijk aan te sluiten.

Van de Moezel *tot het land van Württemberg*

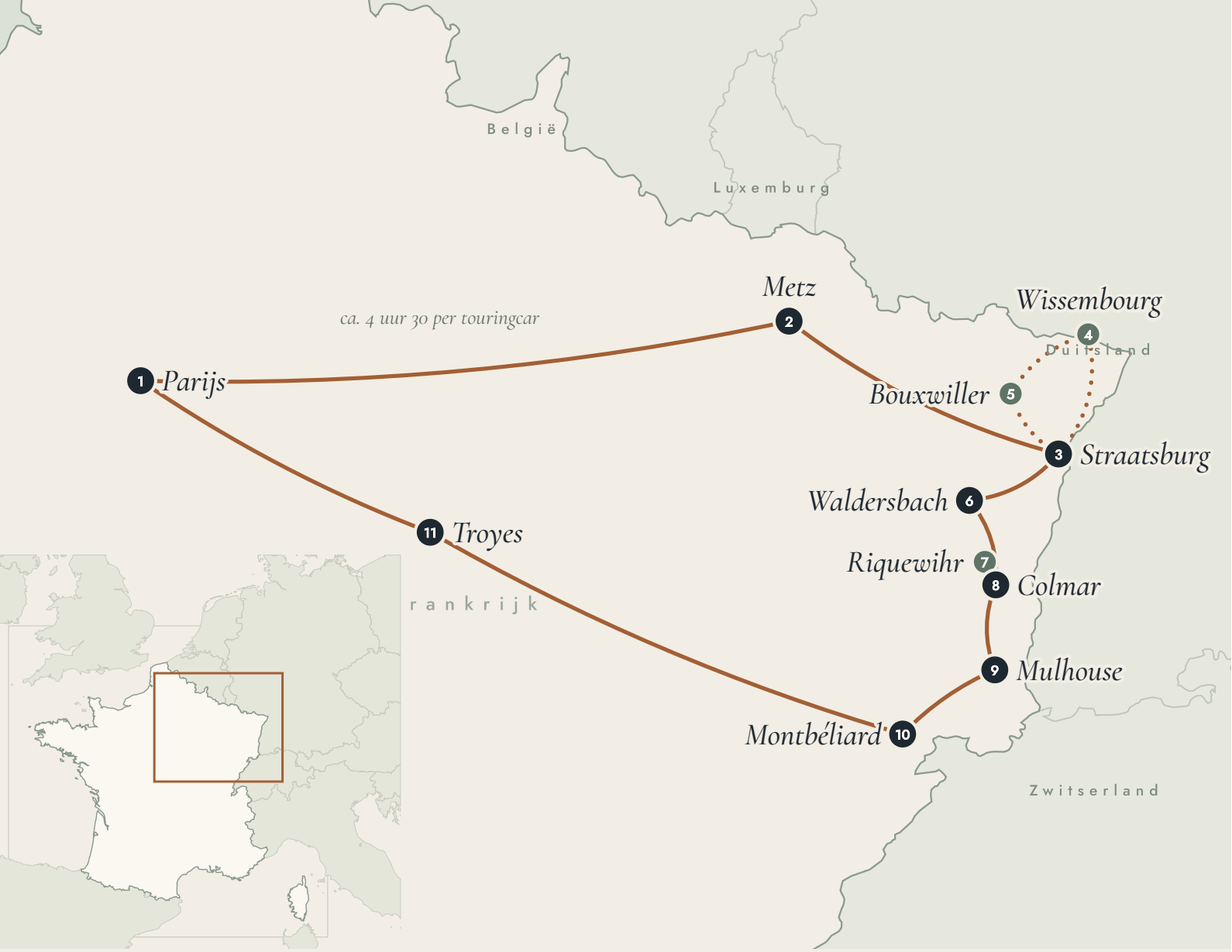
Tien etappes, zes hotels en één privé-touringcar, van de ontvangst op de luchthaven tot het afscheid.



1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Parijs	Metz	Straatsburg	Wissembourg	Waldersbach	Colmar	Riquewihr	Mulhouse	Montbéliard	Troyes
DAG 1	DAG 2 – 3	DAG 4 – 6	DAG 6	DAG 7	DAG 7 – 9	DAG 9	DAG 10	DAG 10 – 11	DAG 12
De Pont Neuf en het Île de la Cité	*De kathedraal Saint-Étienne*	*De kathedraal Notre-Dame*	*De Saint-Pierre-et-Paul*	*Het dal van de Ban de la Roche*	*Het Maison Pfister*	*De Doldertoren*	*De Saint-Étiennekerk*	*De Saint-Martinkerk*	*De Rue Émile-Zola*

Onderweg: het Pays de Hanau, het Bruchedal, La Petite Venise en de Elzasser wijnroute.

13	10	4★ – 5★	1
DAGEN, 12 NACHTEN	ETAPPES	PREMIUM HOTELS	PRIVÉ-TOURINGCAR VOOR DE HELE REIS



DE ROUTE

Van Parijs *naar de Rijn, en terug naar Parijs*

Van de ontvangst op de luchthaven tot de laatste transfer reist u de hele tijd met dezelfde privé-touringcar. De stippellijnen zijn dagtochten vanuit Straatsburg en Colmar.

1 Parijs
DAG 1, 12 – 13

2 Metz
DAG 2 – 3

3 Straatsburg
DAG 4 – 6

4 Wissembourg
DAG 6

5 Bouxwiller
DAG 6

6 Waldersbach
DAG 7

7 Riquewihr
DAG 9

8 Colmar
DAG 7 – 9

9 Mulhouse
DAG 10

10 Montbéliard
DAG 10 – 11

11 Troyes
DAG 12

VOOR REISPROFESSIONALS

Voor wie *is deze reis?*

Reizigers met belangstelling voor het protestantse erfgoed

Groepen uit lutherse, gereformeerde en evangelische kerken die willen ontdekken waar hun traditie wortelde in Franstalig en Duitstalig Europa.

Cultuurreizigers

Liefhebbers van gotische beeldhouwkunst, orgels, schilderkunst en architectuur, voor wie religieuze geschiedenis een sleutel is om te begrijpen wat zij zien.

Liefhebbers van kerkgeschiedenis

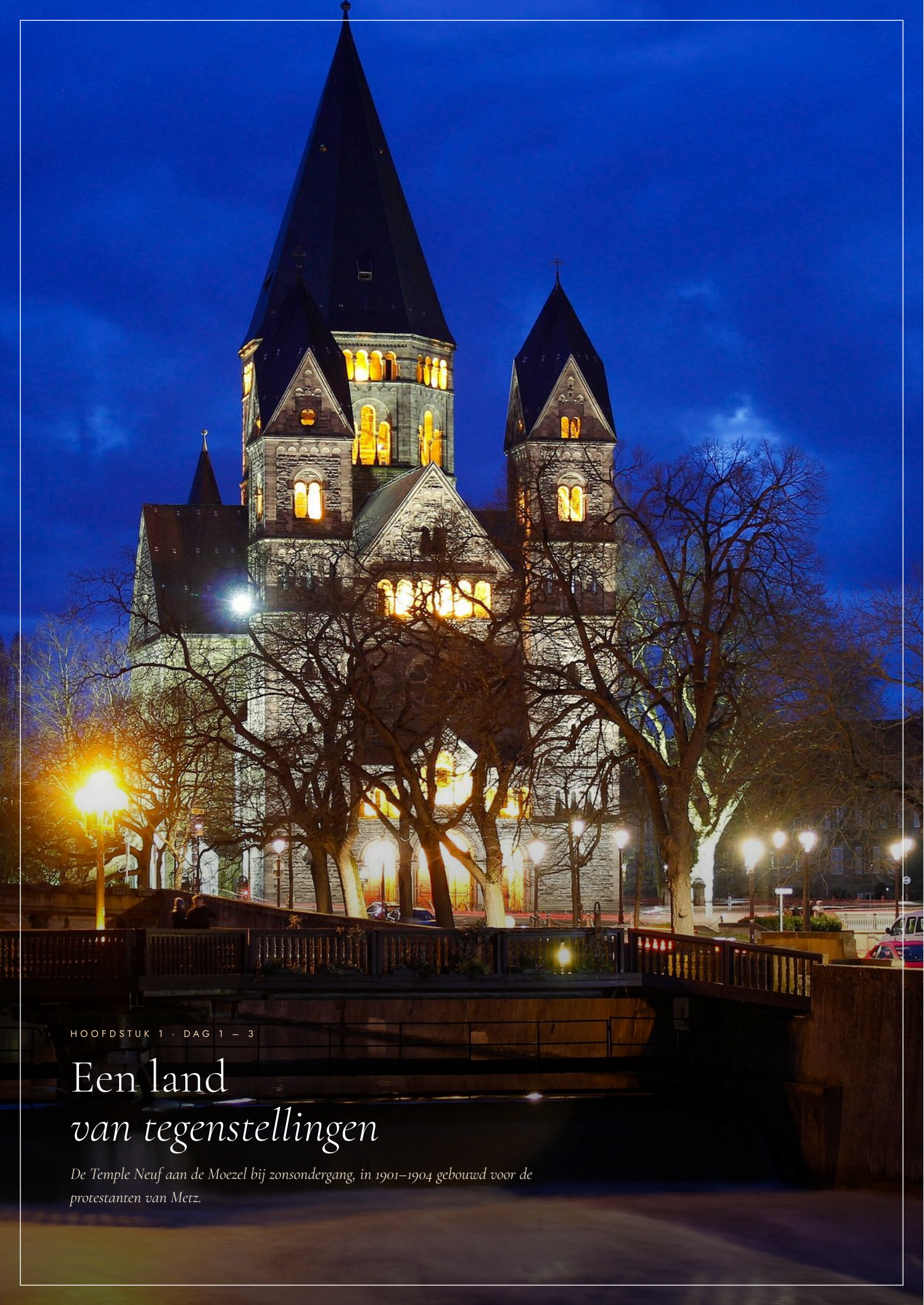
Reizigers van alle kerken. Ook het katholieke erfgoed wordt getoond zoals het is: als deel van een gedeelde christelijke geschiedenis.

Families met Elzasser of Zwitserse wortels

Veel emigrantenfamilies kwamen uit deze dalen. Genealogisch onderzoek wordt niet aangeboden, maar u ontmoet dat verleden van dichtbij.

DE REIS IN ÉÉN OOGOPSLAG

DUUR	13 dagen, 12 nachten
AANKOMST / VERTREK	Luchthaven Parijs-Charles de Gaulle (CDG) / Luchthaven Parijs-Charles de Gaulle (CDG)
BELANGRIJKSTE ETAPPES	Parijs, Metz, Straatsburg, Wissembourg, Bouxwiller, Waldersbach, Colmar, Riquewihr, Mulhouse, Montbéliard, Troyes
LAND	Frankrijk (regio's Grand Est en Bourgogne-Franche-Comté)
VERVOER	Privé-touringcar met airconditioning en toilet gedurende de hele reis, inclusief terugreis naar Parijs en laatste luchthaventransfer
BEGELEIDING	Nederlandstalige reisbegeleider gedurende de hele reis, gespecialiseerde lokale gidsen bij de belangrijkste bezoeken
GROEP	Aanbevolen 15 – 35 personen; sommige binnenbezoeken verlopen beter in twee kleinere groepen
HOTELS	Premium 4- en 5-sterrenhotels, gekozen om hun ligging en karakter
BESTE REISPERIODE	Eind april – juni, september – oktober; advent (kerstmarkten) op aanvraag



HOOFDSTUK 1 · DAG 1 – 3

Een land *van tegenstellingen*

De Temple Neuf aan de Moezel bij zonsondergang, in 1901–1904 gebouwd voor de protestanten van Metz.



DE SEINE BIJ ZONSONDERGANG, PARIJS

DAG 1 · PARIJS

Parijs, *poort naar het oosten*

OCHTEND	MIDDAG	AVOND
Aankomst Parijs-Charles de Gaulle *ontvangst door de reisbegeleider*	Per touringcar naar het centrum van Parijs (ca. 1 uur) *inchecken en rust*	Welkomstdiner *overnachting in Parijs*

Een eerste avond om in de reis te komen.

Uw reisbegeleider verwelkomt de groep op de luchthaven en de touringcar rijdt naar **Parijs**. Na het inchecken is de middag vrij: om van de vlucht uit te rusten of een eerste wandeling langs de Seine te maken.

Tijdens het diner wordt de opzet van de reis toegelicht. De gebieden die u gaat doorkruisen, hoorden eeuwenlang bij het **Heilige Roomse Rijk**, en hun Reformatiegeschiedenis verliep anders dan die van het Franse koninkrijk. Morgen vertrekken we naar het oosten.

WIST U DAT?

1793

Het jaar waarin Montbéliard Frans werd; Mulhouse volgde in 1798. Een groot deel van deze reis gaat door gebieden die pas laat bij Frankrijk kwamen.



DE KATHEDRAAL SAINT-ÉTIENNE VAN METZ IN HET AVONDROOD

DAG 2 · METZ

Metz, tussen *koninkrijk en keizerrijk*

OCHTEND	MIDDAG	AVOND
Per touringcar Parijs → Metz (ca. 4 uur 30, met pauzes) *de langste rit van de eerste week*	De kathedraal Saint-Étienne en de Temple Neuf *lokale gids*	Vrije avond *overnachting in Metz*

Een kathedraal van licht, en een kerk op het water.

Eeuwenlang was **Metz** een vrije rijksstad. De reformatorische prediking bereikte de stad in de **jaren 1520**, en de protestantse gemeenschap leefde, afwisselend tussen verdraagzaamheid, beperkingen en ballingschap, naast een van de grote katholieke bisdommen van het oosten.

De **kathedraal Saint-Étienne**, de **'lantaarn van God'**, bezit een van de grootste glas-in-loodoppervlakken van Europa, van middeleeuwse vensters tot werk van **Marc Chagall**. Op een eiland in de Moezel staat de **Temple Neuf**, gebouwd in 1901–1904, toen Metz bij het Duitse Keizerrijk hoorde: een jonger hoofdstuk van dezelfde lange geschiedenis.

WIST U DAT?

1552

Hendrik II, een katholieke vorst die zich met de Duitse protestantse vorsten tegen Karel V had verbonden, nam Metz, Toul en Verdun in.



DE GEWELVEN VAN DE KATHEDRAAL SAINT-ÉTIENNE



DE TEMPLE NEUF OP ZIJN EILAND



HET SCHIP VAN DE KATHEDRAAL SAINT-ÉTIENNE VAN METZ

DAG 3 · METZ

Twintig eeuwen *in één museum*

OCHTEND	MIDDAG	AVOND
Musée de La Cour d'Or *lokale gids*	Proeverij van Lotharingse specialiteiten (indien mogelijk) *vrije tijd in de oude stad*	Vrije avond *overnachting in Metz*

WIST U DAT?

4e eeuw

De Saint-Pierre-aux-Nonnains maakte deel uit van een Romeins gebouw voordat zij een kerk werd: een van de oudste kerken van Frankrijk.

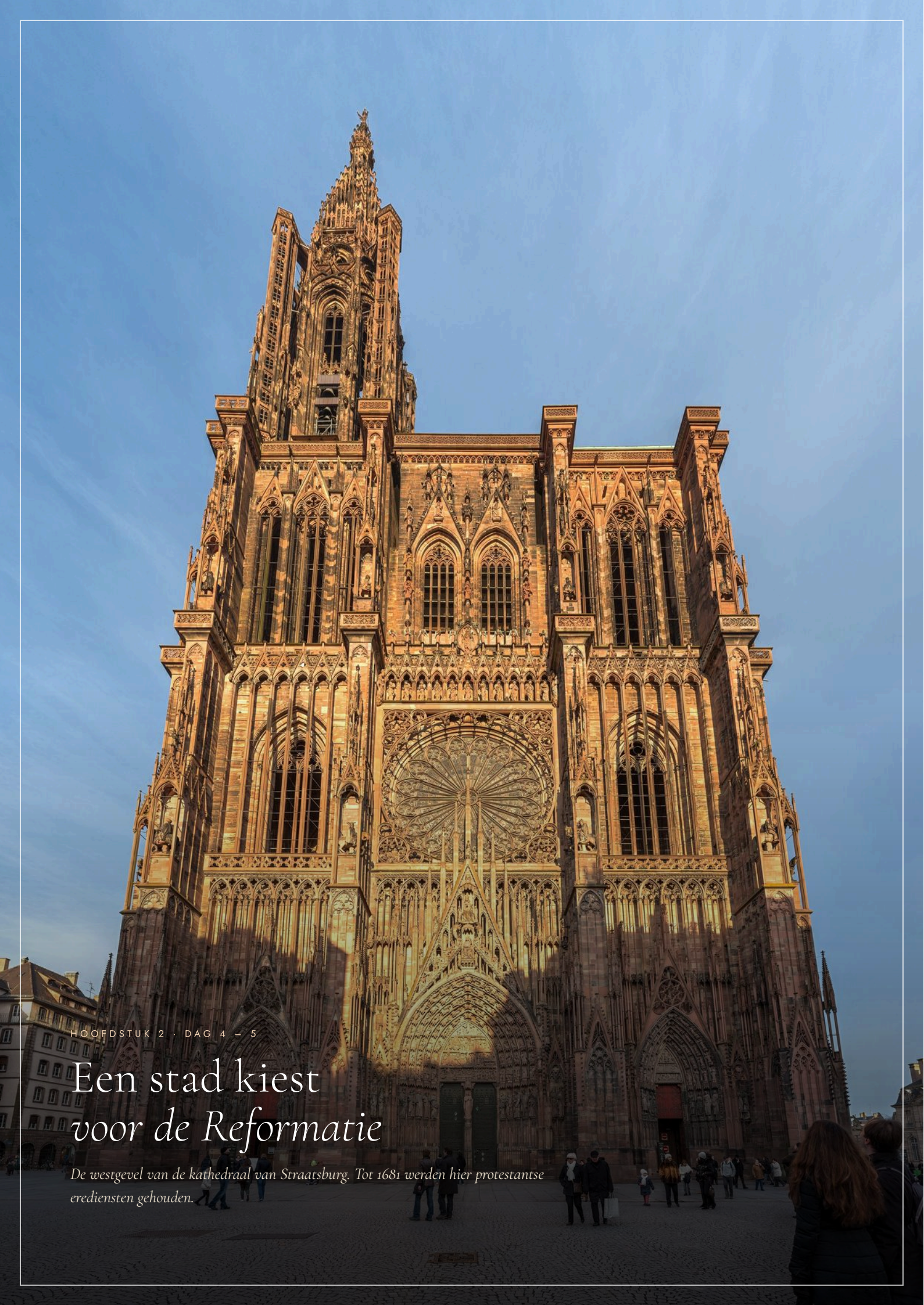
Van het Romeinse Metz tot de renaissance, en de smaken van Lotharingen.

Het **Musée de La Cour d'Or**, verspreid over een reeks historische gebouwen, vertelt de geschiedenis van Metz, van de Gallo-Romeinse thermen tot middeleeuwse beeldhouw- en schilderkunst. Het gebeeldhouwde koorhek uit de **Saint-Pierre-aux-Nonnains** herinnert aan een van de oudste kerken van Frankrijk.

's Middags maakt een **proeverij van Lotharingse specialiteiten** u bekend met de lekkernijen van de streek: de goudgele **mirabel** met haar brandewijn en jam, en streekkazen. Daarna is er vrije tijd rond de Place Saint-Louis met haar arcaden.



METZ EN DE MOEZEL



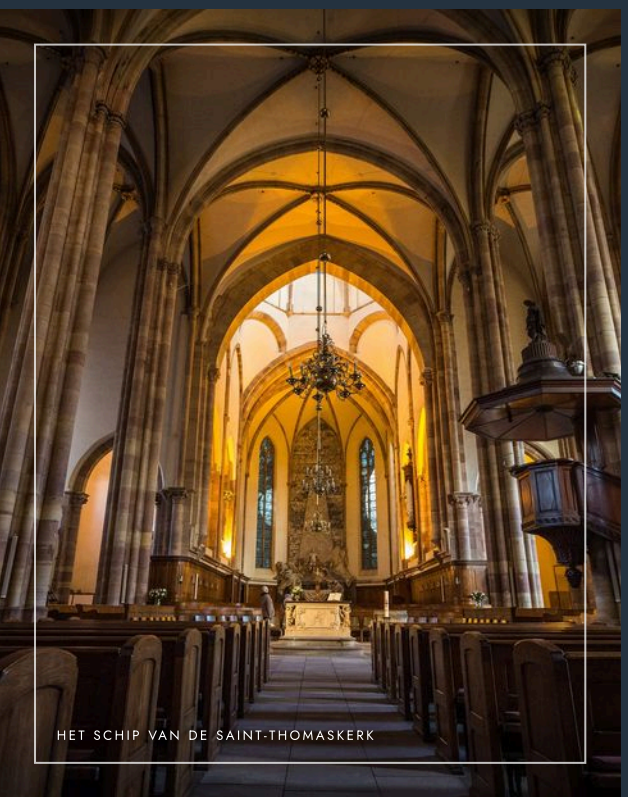
HOOFDSTUK 2 · DAG 4 – 5

Een stad kiest *voor de Reformatie*

De westgevel van de kathedraal van Straatsburg. Tot 1681 werden hier protestantse erediensten gehouden.



HET SILBERMANN-ORGEL VAN DE SAINT-THOMASKERK



HET SCHIP VAN DE SAINT-THOMASKERK

DAG 4 · STRAATSBURG

Straatsburg, *stad van predikers en drukkers*

OCHTEND	Per touringcar Metz → Straatsburg (ca. 2 uur 15) *de Saint-Thomaskerk*
MIDDAG	De kathedraal en La Petite France *lokale gids*
AVOND	Vrije avond *overnachting in Straatsburg*

De Reformatie aan de Boven-Rijn, op de plek zelf.

Drukkerijen en stadsraad maakten van **Straatsburg** een centrum van de Reformatie. Rond **Martin Bucer**, Wolfgang Capito en Matthäus Zell koos de stad voor de vernieuwing en schafte zij in **1529** de mis af. Van 1538 tot 1541 was **Johannes Calvijn** hier predikant van de Franse vluchtelingengemeente.

In de **Saint-Thomaskerk**, al vijf eeuwen een protestantse kerk, staat het orgel dat Johann Andreas **Silbermann** in 1741 bouwde en waarop Mozart in 1778 speelde. 's Middags bezoeken we de kathedraal en de grachten van **La Petite France**.

WIST U DAT?

1524

Katharina Schütz trouwde met de prediker Matthäus Zell. Zij schreef, gaf gezangen uit en ving vluchtelingen op: een zeldzame vrouwenstem van de Reformatie.



STRAATSBURG, HET MAISON KAMMERZELL EN DE KATHEDRAAL

DAG 5 · STRAATSBURG

Religieuze kunst *en protestantse muziek*

OCHTEND	MIDDAG	AVOND
De protestantse Saint-Pierre-le-Jeune *toelichting bij het orgel (op aanvraag)*	Musée de l'Œuvre Notre-Dame *lokale gids*	Traditioneel Elzasser diner *overnachting in Straatsburg*

Middeleeuwse religieuze kunst in een protestantse kerk, en de beeldhouwers van de kathedraal.

De gotische **Saint-Pierre-le-Jeune**, na de Reformatie een protestantse kerk, bewaart **middeleeuwse muurschilderingen** en een gebeeldhouwd koorhek: het bewijs dat de Reformatie in Straatsburg niet altijd kale muren betekende. Indien mogelijk stelt een organist het instrument en de lutherse muziektraditie voor.

Naast de kathedraal bewaart het **Musée de l'Œuvre Notre-Dame** de originele beelden van de portalen, waaronder **'Kerk en Synagoge'**, glas-in-loodramen en schilderkunst van de Boven-Rijn. 's Avonds geniet u van een **traditioneel Elzasser diner**.

WIST U DAT?

1681

De kathedraal van Straatsburg diende zo'n 150 jaar als protestantse kerk, tot Lodewijk XIV haar in 1681 teruggaf aan de katholieke eredienst.



HET BEELD VAN DE 'SYNAGOGE' AAN HET ZUIDPORTAAL VAN DE KATHEDRAAL



DE KATHEDRAAL VAN STRAATSBURG



HOOFDSTUK 3 · DAG 6

Protestantse instellingen *opbouwen*

Het gotische schip van de Saint-Pierre-et-Paul in Wissembourg, na de kathedraal van Straatsburg de grootste kerk van de Elzas.

Voorbij de grote steden: *de Reformatie in kleine steden*

OCHTEND	MIDDAG	AVOND
Naar Wissembourg (ca. 1 uur 15) *de abdijkerk en de Saint-Jean*	Naar Bouxwiller (ca. 1 uur) *Musée du Pays de Hanau*	Terug naar Straatsburg (ca. 1 uur) *overnachting in Straatsburg*

Een abdijstad aan de Duitse grens, en de hoofdstad van een luthers graafschap.

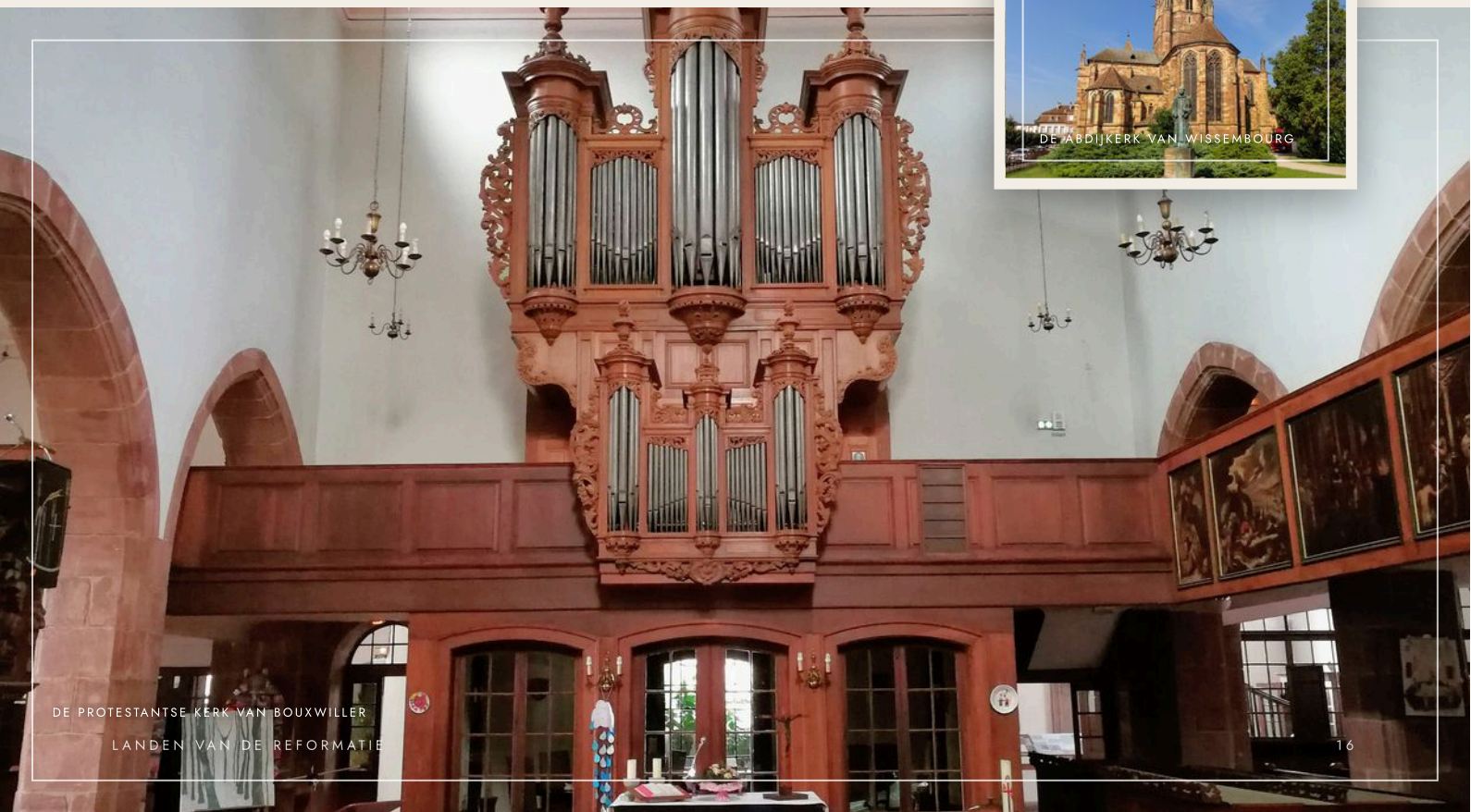
Wissembourg groeide rond een benedictijnenabdij. De gotische **Saint-Pierre-et-Paul** is na de kathedraal van Straatsburg de grootste kerk van de Elzas. In 1522–1523 preekte de jonge **Martin Bucer** hier, voordat hij naar Straatsburg vluchtte; de nabijgelegen **Saint-Jean** werd de protestantse kerk van de stad.

's Middags bezoeken we **Bouxwiller**, residentie van de graven van **Hanau-Lichtenberg**, die halverwege de zestiende eeuw de lutherse Reformatie invoerden. Het **Musée du Pays de Hanau** toont met beschilderde meubels, klederdrachten en voorwerpen uit het geloofsleven de wereld van het plattelandsprotestantisme.

WIST U DAT?

ca. 870

Otfried, monnik van de abdij van Wissembourg, schreef het evangelieverhaal in het Oudhoogduits: een van de eerste grote gedichten in de Duitse taal.



DE ABDIJKERK VAN WISSEMBOURG

DE PROTESTANTSE KERK VAN BOUXWILLER



HOOFDSTUK 4 · DAG 7 – 8

Geloof in onderwijs *en kunst*

Het Isenheimer altaar in de voormalige dominicanenkapel van het Musée Unterlinden in Colmar.



WALDERSBACH, DE TUIN VAN HET MUSÉE OBERLIN

DAG 7 — WALDERSBACH

Johann Friedrich Oberlin, *de predikant die een dal onderwees*

OCHTEND	MIDDAG	AVOND
Per touringcar naar het Bruchedal (ca. 1 uur 30) *Musée Jean-Frédéric Oberlin*	Lunch in het dal, daarna naar Colmar (ca. 2 uur)	Vrije avond *overnachting in Colmar*

WIST U DAT?

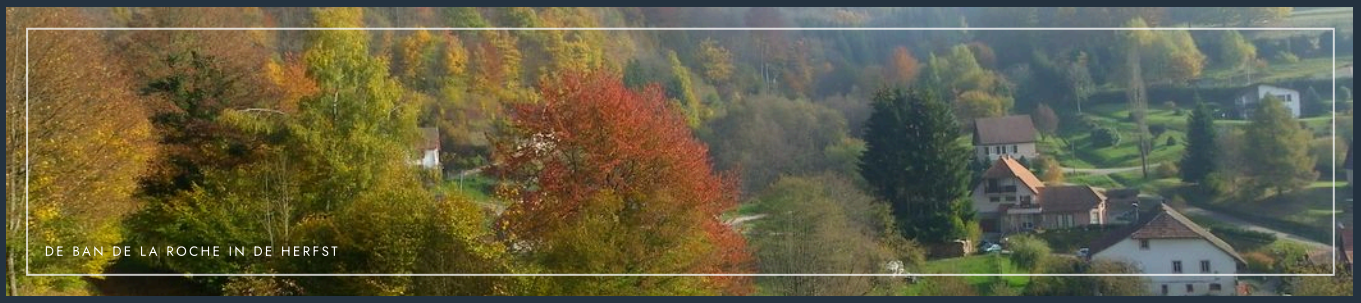
1833

Oberlin College in Ohio is naar hem vernoemd: een van de eerste Amerikaanse hogescholen die vrouwen en zwarte studenten toeliet.

Wegen, scholen en tuinen in een arme bergparochie.

In **1767** kwam de lutherse predikant **Johann Friedrich Oberlin** naar de Ban de la Roche, een afgelegen dal in de Vogezen. Bijna zestig jaar lang legde hij wegen en bruggen aan, introduceerde hij nieuwe gewassen en opende hij samen met **Sara Banzet** en **Louise Scheppler** 'breischolen' voor jonge kinderen: een van de vroegste kleuterscholen van Europa.

Het Musée Oberlin in **Waldersbach** toont zijn kaarten, herbaria en lesmateriaal, en in de tuin ernaast groeien de planten die hij bestudeerde. 's Middags steekt de touringcar de Vogezen over naar **Colmar**.



DE BAN DE LA ROCHE IN DE HERFST



HET MIDDENSCHRIJN, GESNEDEN DOOR NICOLAUS VAN HAG…



DE PROTESTANTSE KERK VAN COLMAR, DE SAINT-MATTHIEU

DAG 8 · COLMAR

Colmar, een altaarstuk *aan de vooravond van de Reformatie*

OCHTEND	Musée Unterlinden en het Isenheimer altaar *lokale gids*
MIDDAG	De protestantse Saint-Matthieu en de oude stad
AVOND	Vrije avond *overnachting in Colmar*

Een katholiek meesterwerk, en de kerk van een protestantse stad.

Het **Isenheimer altaar**, in 1512–1516 geschilderd door **Matthias Grünewald** en gesneden door **Nicolaus van Hagenau**, werd gemaakt voor de antonieten, die zieken verzorgden. De kruisigingsscène behoort tot de katholieke wereld vlak vóór de Reformatie en spreekt over de angsten en de hoop van die tijd.

In 1575 koos de rijksstad Colmar voor de Reformatie. De voormalige franciscanenkerk **Saint-Matthieu** werd een protestantse kerk; haar **Silbermann-orgel** dateert uit 1755. De middag eindigt in **La Petite Venise**.

WIST U DAT?

Rogge

De antonieten behandelden het 'Sint-Antoniusvuur', een vergiftiging door besmette rogge. De zieken werden naar dit altaarstuk gebracht.



HOOFDSTUK 5 · DAG 9 – 10

Cultureel en *maatschappelijk erfgoed*

De protestantse kerk van Riquewihr midden in de wijngaarden. Tot de Franse Revolutie was dit bezit van het huis Württemberg.



RIQUEWIHR, DE DOLDERTOREN

DAG 9 · RIQUEWIHR

Riquewihr, *de wijngaarden van het huis Württemberg*

OCHTEND	MIDDAG	AVOND
Naar Riquewihr (ca. 30 minuten) *rondleiding door het dorp*	Bezoek aan een Elzasser wijnfamilie met proeverij (indien mogelijk)	Vrije avond *overnachting in Colmar*

Het ommuurde dorp van de hertogen van Württemberg, en wijn aan de bron.

Binnen zijn muren en de poorttoren **Dolder** uit 1291 was **Riquewihr** van de veertiende eeuw tot de Franse Revolutie bezit van het **huis Württemberg**. De graven voerden er in de jaren 1530 de lutherse Reformatie in, en hun renaissancekasteel staat nog altijd aan de rand van het dorp.

's Middags opent een **wijnfamilie** haar kelder: riesling, gewurztraminer, pinot gris en het werk in de wijngaarden op de hellingen. De wijn hier vertelt geen kerkgeschiedenis; hij hoort gewoon bij dit land.

WIST U DAT?

1324

Het jaar waarin Riquewihr in handen kwam van de graven van Württemberg, die ook over Montbéliard heersten: de draad die dit dorp met het einde van de reis verbindt.



RIQUEWIHR, OMRINGD DOOR WIJNGAARDEN



VAKWERKHUIZEN IN DE OUDE STAD

Mulhouse, *gereformeerde republiek en bedrukte stoffen*

OCHTEND	MIDDAG	AVOND
Naar Mulhouse (ca. 1 uur) *de Saint-Étiennekerk en het historisch museum*	Musée de l'Impression sur Étoffes *demonstratie (op aanvraag)*	Naar Montbéliard (ca. 1 uur) *overnachting in Montbéliard*

Een kleine stadsrepubliek, verbonden met het Zwitserse Eedgenootschap, en hoofdstad van de stofdruk.

Van 1515 tot 1798 was **Mulhouse** een vrije republiek, verbonden met het **Zwitserse Eedgenootschap**, en vanaf de jaren 1520 een gereformeerde stad. Aan de Place de la Réunion staat de neogotische **Saint-Étiennekerk** tegenover het beschilderde renaissancestadhuis, waarin het **historisch museum** is gevestigd.

Vanaf 1746 maakten protestantse families als de **Koechlins** en de **Dollfussen** van Mulhouse het Europese centrum van bedrukt katoen. Het **Musée de l'Impression sur Étoffes** vertelt deze geschiedenis van ontwerp, scheikunde en maatschappelijke betrokkenheid.

WIST U DAT?

1798

Op 4 januari besloot Mulhouse zich bij Frankrijk aan te sluiten. Zo eindigde bijna drie eeuwen geschiedenis als onafhankelijke republiek.



HET RENAISSANCESTADHUIS

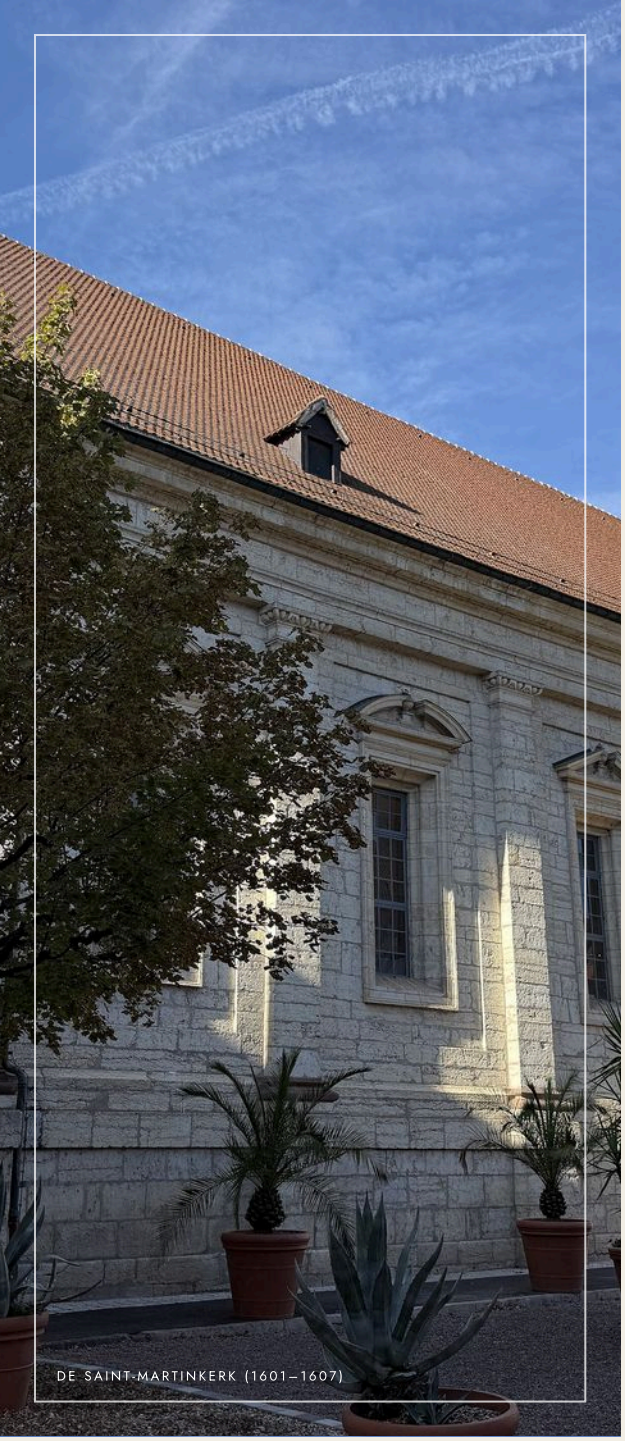
DE SAINT-ÉTIENNEKERK AAN DE PLACE DE LA RÉUNION



HOOFDSTUK 6 · DAG 11 – 13

Een vorstendom *dat luthers bleef*

Het kasteel van de hertogen van Württemberg boven Montbéliard. Tot 1793 het hart van een luthers vorstendom.



DE SAINT-MARTINKERK (1601–1607)



HET ORGEL VAN DE SAINT-MARTINKERK

DAG 11 · MONTBÉLIARD

Montbéliard, *een Franstalig luthers land*

OCHTEND	De Saint-Martinkerk en de oude stad *lokale gids*
MIDDAG	Het kasteel van de hertogen van Württemberg en het Musée Beurnier-Rossel
AVOND	Diner uit de Franche-Comté *overnachting in Montbéliard*

Van de kerk tot het kasteel: het erfgoed van Württemberg.

Het graafschap **Montbéliard**, van de vijftiende eeuw tot 1793 geregeerd door de **hertogen van Württemberg**, werd in de zestiende eeuw luthers: een Franstalig protestants land aan de poorten van het koninkrijk. De **Saint-Martinkerk**, in 1601–1607 gebouwd door architect **Heinrich Schickhardt**, geldt vaak als het oudste nog bestaande gebouw in Frankrijk dat als lutherse kerk werd opgetrokken.

Het **kasteel** boven de stad huisvest het streekmuseum, en het **Musée Beurnier-Rossel** in een achttiende-eeuws herenhuis vertelt over het dagelijks leven van weleer. Op verzoek regelen we een ontmoeting met de plaatselijke gemeente of een muzikaal moment. 's Avonds geniet u van een **diner uit de Franche-Comté**.

WIST U DAT?

1769

Georges Cuvier, grondlegger van de paleontologie, werd in Montbéliard geboren en studeerde in Stuttgart, de hoofdstad van Württemberg.



TROYES, VAKWERKHUIZEN IN DE RUE EMILE ZOLA

DAG 12 · TROYES EN PARIJS

Troyes, *en een laatste avond in Parijs*

OCHTEND	MIDDAG	AVOND
Per touringcar Montbéliard → Troyes (ca. 3 uur 30, met pauzes) *lunch in de oude stad*	Rondleiding door Troyes, daarna naar Parijs (ca. 2 uur 30)	Afscheidsdiner *overnachting in Parijs*

Vakwerkstraatjes en glas-in-lood op de weg terug.

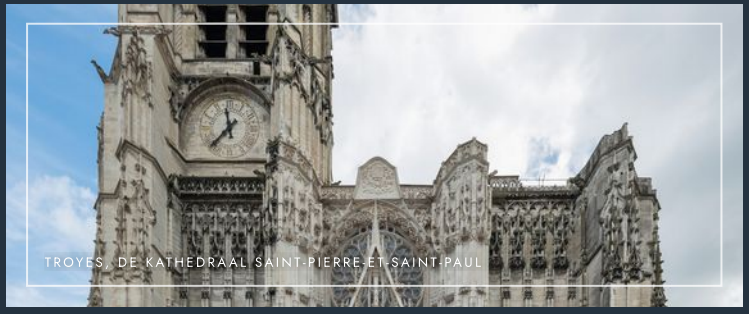
Halverwege Montbéliard en Parijs breekt **Troyes**, de oude hoofdstad van de graven van Champagne, de reis in tweeën. De oude stad telt nog honderden **vakwerkhuizen** uit de zestiende eeuw, en de kerken bezitten de rijkste verzameling **renaissanceglas-in-lood** van Frankrijk.

Na een rondleiding van de kathedraal Saint-Pierre-et-Saint-Paul door de straatjes van de oude stad rijdt de touringcar naar **Parijs**. 's Avonds brengt het **afscheidsdiner** de groep een laatste keer samen.

WIST U DAT?

Kurk

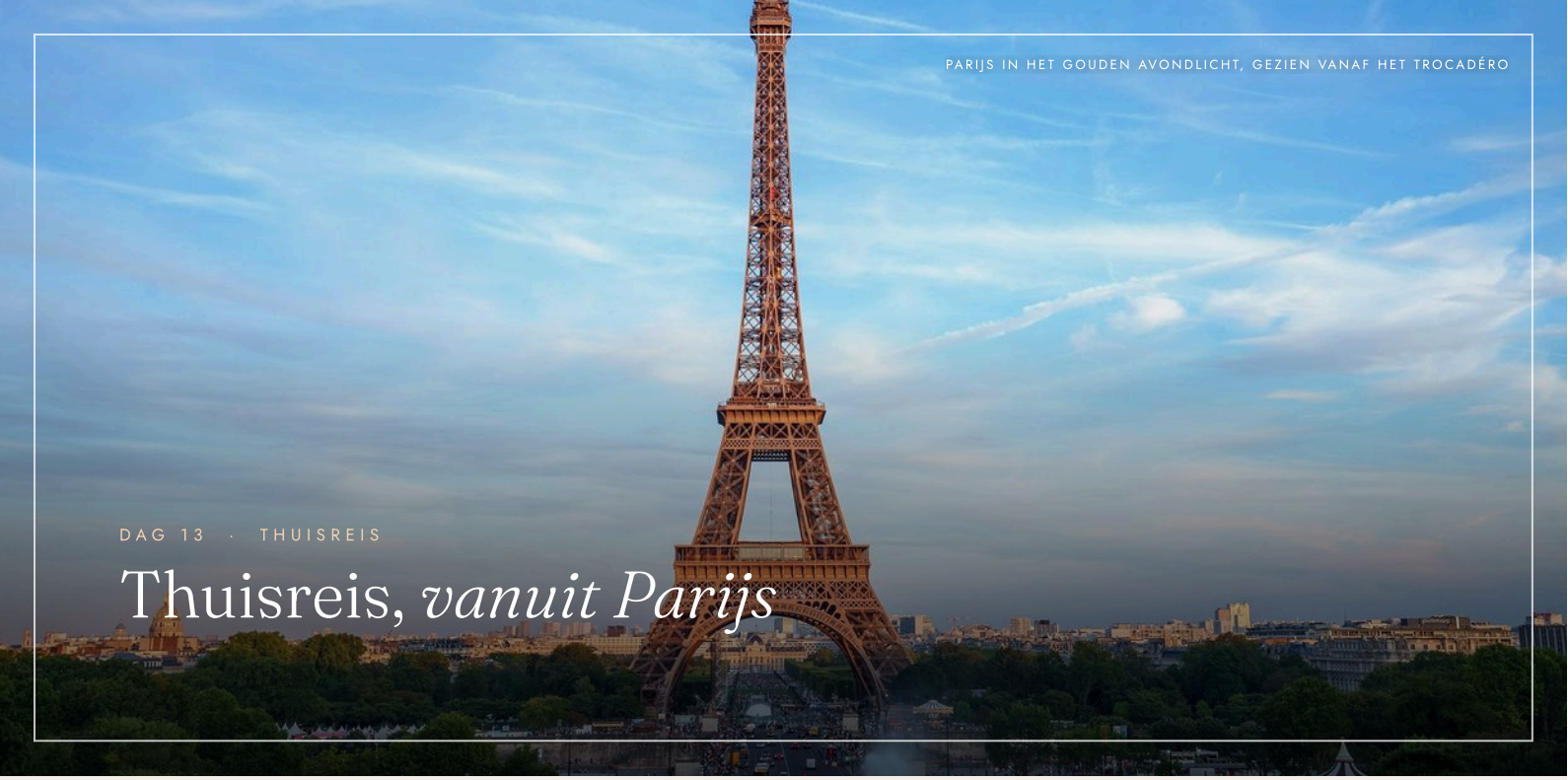
Van bovenaf gezien heeft de oude stad van Troyes de vorm van een champagnekurk: een knipoog naar de streek die de stad ooit bestuurde.



TROYES, DE KATHEDRAAL SAINT-PIERRE-ET-SAINT-PAUL



HET TRANSEPT EN DE GLAS-IN-LOODRAMEN VAN DE KATHEDR...



PARIJS IN HET GOUDEN AVONDLICHT, GEZIEN VANAF HET TROCADÉRO

DAG 13 · THUISREIS

Thuisreis, *vanuit Parijs*

OCHTEND	MIDDAG	AVOND
Ontbijt in het hotel *bagage gereedmaken*	Per touringcar naar de luchthaven Parijs-Charles de Gaulle (ca. 1 uur)	Internationale terugvlucht

Na een laatste nacht in Parijs brengt de touringcar de groep, afgestemd op de vluchttijden, naar de **luchthaven Parijs-Charles de Gaulle**. Van de ontvangst op de luchthaven tot de laatste transfer reisde u steeds met dezelfde privé-touringcar.

TOT BESLUIT

Wat de Reformatie *heeft opgebouwd*

Van Metz tot Montbéliard lijkt de Reformatie hier minder op een strijd dan op een lang bouwproject: **kerken** met het Woord en de muziek in het middelpunt, **scholen** en gymnasia, de toewijding van een predikant aan een heel dal, de ondernemingszin van een kleine republiek. Katholieke meesterwerken als de kathedraal en het Isenheimer altaar horen bij dezelfde geschiedenis, de geschiedenis waaruit deze gemeenschappen voortkwamen.

De reizigers gaan naar huis met vakwerkdorpen en gotische steen, de klank van Silbermann-orgels, de smaak van riesling, en een helderder beeld van hoe een geloof in vijf eeuwen een landschap, een taal en een manier van leven kan vormen.

ZES HOOGTEPUNTEN VAN DE REIS

Wat deze reis *bijzonder maakt*

01 **HET ISENHEIMER ALTAAR**
Een van de grote meesterwerken van de westerse schilderkunst, in de kapel van Unterlinden, met een gespecialiseerde gids.

02 **SILBERMANN-ORGELS**
De Saint-Thomaskerk in Straatsburg en de Saint-Matthieu in Colmar: instrumenten van de beroemde Elzasser orgelbouwersfamilie.

03 **HET DAL VAN OBERLIN**
Een museum voor kenners over onderwijs, plantkunde en maatschappelijke inzet in een achttiende-eeuwse parochie.

04 **TWEE WÜRTTEMBERGSE BEZITTINGEN**
Riquewihr en Montbéliard, vier eeuwen lang verbonden door hetzelfde vorstenhuis.

05 **EEN STADSREPUBLIEK**
Mulhouse, gereformeerde stad verbonden met het Zwitserse Eedgenootschap, en de wereld van de bedrukte stoffen.

06 **DE BEELDHOUWERS VAN DE KATHEDRAAL**
De originele beelden van de kathedraal van Straatsburg, waaronder ‘Kerk en Synagoge’.



MUSÉE UNTERLINDEN, HET ISENHEIMER ALTAAR

CULTURELE ERVARINGEN

Lotharingse proeverij
METZ
Mirabellen met hun brandewijn en jam, en kazen uit Lotharingen.

Toelichting bij het orgel
STRAATSBURG
Een organist stelt het instrument en de lutherse muziektraditie voor (op aanvraag).

Elzasser diner
STRAATSBURG
Streekgerechten in een traditionele sfeer.

Wijnfamilie
RIQUEWIHR
Kelderbezoek en proeverij bij een familiewijnhuis (indien mogelijk).

Textielerfgoed
MULHOUSE
De kunst van het stofdrukken: demonstratie of workshop (op aanvraag).

De culinaire en wijnervaringen zijn gekozen om hun regionale kwaliteit en worden niet gepresenteerd als onderdeel van de Reformatiegeschiedenis.

Eén standaard: *premium, zonder compromis*

Onze standaard

- Premium 4- en 5-sterrenhotels, zo centraal mogelijk gelegen
- Privé-touringcar met airconditioning en toilet gedurende de hele reis
- Nederlandstalige reisbegeleider van aankomst tot vertrek
- Gespecialiseerde lokale gidsen bij de belangrijkste bezoeken
- Regionale culinaire en culturele ervaringen, gekozen op kwaliteit

Overnachtingssteden

Parijs	1 nacht
Metz	2 nachten
Straatsburg	3 nachten
Colmar	3 nachten
Montbéliard	2 nachten
Parijs	1 nacht

Twaalf nachten in zes hotels. Behalve tussen Colmar en Montbéliard wisselt u hooguit om de twee dagen van hotel.

INBEGREPEN

- 12 nachten in premium 4- en 5-sterrenhotels
- Privé-touringcar gedurende de hele reis, inclusief alle luchthaventransfers
- Nederlandstalige reisbegeleider
- Rondleidingen volgens het definitieve programma
- Vermelde maaltijden, waaronder welkomst- en afscheidsdiner
- Toegangsprijzen en ervaringen volgens de definitieve offerte

OPTIONEEL (OP AANVRAAG)

- Privétoelichting bij het orgel in Straatsburg
- Workshop stofdrukken in Mulhouse
- Ontmoeting met een plaatselijke protestantse gemeente
- Vertrek in de adventstijd, tijdens de kerstmarkten

De definitieve diensten, maaltijden en ervaringen worden in de offerte van de reisorganisatie bevestigd. Hotels en diensten zijn onder voorbehoud van beschikbaarheid.

Goed om te weten *voor vertrek*



DE DAKEN VAN BOUXWILLER

BESTE REISPERIODE

Eind april – juni, september – oktober: een aangenaam klimaat en open wijnhuizen. Een vertrek in de adventstijd valt samen met de kerstmarkten; de steden zijn dan drukker en de hotelprijzen hoger.

WANDELEN

Gemiddeld: kasseien in de oude steden, enkele trappen in kerken en musea, een lichte helling in Riquewihr. Goede wandelschoenen aanbevolen.

VLUCHTEN

Aankomst Parijs-Charles de Gaulle op dag 1, vertrek Parijs-Charles de Gaulle op dag 13. Transfers bij aankomst en vertrek inbegrepen.

REISRITME

's Ochtends één hoofdbezoek, 's middags een tweede. De touringcar vertrekt rond 8.00 uur, nooit vóór 7.30 uur.

TOURINGCAR

De meeste dagen minder dan 3 uur. Twee langere reisdagen, beide met pauzes: Parijs–Metz (ca. 4 uur 30) en Montbéliard–Parijs via Troyes (in totaal ca. 6 uur).

BEZOEKEN

Kerken zijn nog altijd gebedshuizen; tijdens diensten kunnen bezoeken beperkt zijn. Openingsdagen van musea en groepsgroottes worden bij de definitieve planning bevestigd.

Reistijden zijn indicatief en hangen af van verkeer en seizoen. Dit programma is een voorstel en kan wijzigen afhankelijk van de beschikbaarheid van locaties en diensten op het moment van reserveren.

Foto's - Wikimedia Commons: Buchsweiler (CC BY-SA 3.0); Chabe01 (CC BY-SA 4.0); Claude TRUONG-NGOC (CC BY-SA 3.0); Diliff (CC BY-SA 3.0); DXR (CC BY-SA 3.0); Eric Gaba (Sting - fr:Sting) (CC BY-SA 3.0); Espirat (CC BY-SA 4.0); Flocci Nivis (CC BY 4.0, CC BY-SA 4.0); Florian Pépellin (CC BY-SA 4.0); Gratus (CC BY-SA 4.0); Gsimonov (CC0); Gzen92 (CC BY-SA 4.0); JensKunstfreund (CC BY-SA 4.0); Ji-Elle (CC BY-SA 4.0); joergens.mi (CC BY-SA 3.0); John Samuel (CC BY-SA 4.0); Jon Worth (CC BY 2.0); M.Strikis (CC BY-SA 3.0); Marianne Casamance (CC BY-SA 3.0); MEIER alain albert (CC BY-SA 4.0); Myrabella (CC BY-SA 4.0); olive.titus (CC BY 2.0); PatrikRoy (CC BY-SA 4.0); Pieter van Everdingen (CC BY-SA 4.0); Poudou99 (CC BY-SA 4.0); Ralph Hammann (CC BY-SA 4.0); ShamailAhmad (CC BY-SA 4.0); Subbass1 (CC BY-SA 4.0); Thomas Bresson (CC BY 3.0); Tim Adams (CC BY 3.0); TxllxT TxllxT (CC BY-SA 4.0); Zairon (CC BY-SA 4.0); Zoop67 (CC BY-SA 3.0). Unsplash: Bastien Nvs, Julien Doclot, Florian Cordier.